

A FÜLEMILE

– dramatizált játék –

ARANY JÁNOS

elbeszélő költeményét pódiumra alkalmazta:

SCHVOY GYÖRGYI

Szereplők

PÉTER és portája
FA 1
KERITÉS 1, 2, 3
KÖCSÖGTARTÓ 1

PÁL és portája
FA 2
KERITÉS 4, 5, 6
KÖCSÖGTARTÓ 2

ÖREGASSZONY
FÜLEMILE
BIRÓ
PRÓKÁTOR 1, 2

Rendezői tanácsok

- A játék bárhol előadható, pódiumon, tanteremben... diszletigénye sincs.
- A Fa, Kerítés, és Köcsögtartó mind mind gyerek.
Az öltözetre és kellékre azonban teszünk javaslatot.
Péter és Pál: fekete nadrág, filcmellény, fehér ing
Fülemile: fehér bő szoknya, puffos ujjú blúz, harisnyanadrág, kék kötény,
fekete karaktercipő
Öregasszony: fekete paraszt szoknya, nagykendő
Bíró: öltöny, papírból készített paróka
Prókátorok: sötét nadrág, fehér ing, könyökvédő, mellette egy nagy paragrafus-
jel papírból
Fa, köcsögtartó, kerítés: melegítőben, csak jelzés az öltözetten futószalag-
tapétacsikkal
Fa ives kartartásokkal. Kerítések előtt kereszt kézfogással. Köcsögtar-
tók kézfejre huzott köcsögökkel jelzik szerepüket.
Kellékek: "corpus juris" - egy nagyméretű könyv, lapjai közé hintőpor
szórva;
négy köcsög, három támla nélküli ülőke

Szereplők a nézőtérről, a nézők közül mennek a játéktérre.

KERITÉS 1-6 (Péter és Pál ülőkéjét a játéktéren elhelyezve, majd beállva, vásári kikiáltóként)

Figyelem! Figyelem! Kezdődik az előadás! Produkció!

PÉTER és PÁL (kényelmesen a játéktérre vonul, háttal a nézőknek leül)

ÖREGASSZONY Kedves Közönség! Nézzék, hallják! A tanulságot levonják!

(Leül a magával hozott kis ülőkére)

KÖCSÖGTARTÓK Össze a szomszéd se zördül? (Beállnak az 1. térforma szerint.)

ÖREGASSZONY A rokonság csupa jószág?

FA 1 A testvérek összeférnek? (Beáll az 1. térforma szerint.)

FA 2 Felebarát mind jóbarát? (Beáll az 1. térforma szerint.)

ÖREGASSZONY Ime nézzétek, hallják! A tanulságot levonják!

FÜLEMILE (a játéktér közepére tipeg, meghajol) Arany János: A fülemile

(Visszafut a nézők közé)

KÖCSÖGTARTÓ 1-2 Hajdanában, amikor még

Igy beszélt a magyar ember:

Ha per, ugymond, hadd legyen per!

MIND (a nézőtéren lévőek is)

Hadd legyen per!

ÖREGASSZONY (gunyosan)

Ami nem volt éppen oly rég.

FA 2 Valahol a Tiszaháton (Pálra mutat, aki előrefordul a széken)

Élt egy gazda: Pál barátom,

FA 1 S Péter, annak tőszomszédja; (Péter is előrefordul)

FA 1-2 Rólok szól e rövid példa.

KÖCSÖGTARTÓK (köcsögöket a kezükre huzva)

Péter és Pál, tudjuk, nyárban

Összeférnek a naptárban.

ÖREGASSZONY (hetykén)

Könnyü nekik ott szerényen,

Megárulni egy gyékényen;

KERITÉS 1-6 (elől kereszt kézfogással)

Hanem a mi Péter-Pálunk

Háza körül mást találunk:

MINDENKI (hanggal, toporzékolással, kiabálással zajt csap)

KERITÉS 1-2-3 Zenebonát

KERITÉS 4-5-6 Örök patvart,
 KERITÉS 1-6 Majd felfordítják az udvart;
 ÖREGASSZONY Rossz szomszédság: török átok,
 MINDENKI Török átok!
 ÖREGASSZONY (nézőknek sugva)
 S ők nem igen jó barátok.
 KERITÉS 4 Ha a Pál kéménye füstöl,
 Péter attól mindjár' tüszköl;
 PÉTER és PÁL portája (Tüszög.)
 ÖREGASSZONY (kuncog)
 KERITÉS 1 Ellenben a Péter tyukja
 Ha kapargál
 A szegény Pál
 Háza falát majd kirugja;
 ÖREGASSZONY (kezét dörzsölgetve, kárörvendőn)
 Ebből aztán lesz hadd-el hadd,
 Mely a kert alá is elhat!
 (Kerítés 3-4 Fa mögött kezet fog)
 KERITÉS 1-3 (jobbra megrántja Kerítés 4-6-ot)
 Ez sem enged,
 KERITÉS 4-6 (visszahuzza 1-3-at)
 ...az se hagyja
 KERITÉS 1-6 (2.térforma szerint, egymás felé rugdalva, szitkozódva)
 KERITÉS 1-6 S a két ház kicsinye, nagyja,
 KERITÉS 1-3 Összehorgolnak keményen,
 KERITÉS 4-6 Mint kutyájok a sövényen
 Innen
 KERITÉS 1-3 és tul összeugat
 KERITÉS 1-6 (helyükre bicogve, "rugások" helyét tapogatva, ismét kézfogások)
 S eszi mérgében a lyukat.
 KÖCSÖGTARTÓK De hogy a dologra térjek
 Emberemlékezet óta
 Állott egy magas diófa,
 FA 2 (karjait ivesen magasba emelve, kényeskedve)
 Diszeül a Pál kertjének.
 FA 1 (jobbkarját oldalsó közép-, balkarját magasba, rézsutos tartásba emelve)
 A szomszédba nyult egy ága,
 Melyet Péter,
 ÖREGASSZONY (gunyosan)
 Minthogy róla
 A dió is odahulla,
 Bölcsen eltürt,
 FA 1 Le nem vága.
 KÖCSÖGTARTÓK Történt pedig egy vasárnap,
 Hogy (Fülemilére mutatva, aki betípeg a Fák elé)
 a fentirt fülemile
 Ép' a közös gallyra üle,
 MINDENKI (ijedten, csodálkozóan)
 Épp a közös gallyra üle!

KERITÉS 2-5 Azt szemelvén ki oltárnak,
 Honnan istent jókor reggel
 Magasztalja szép énekkel:

FÜLEMILE (eddig tükörbe nézést, cicomázkodást imitált)
 Megköszönve a napot
 Melyre, im, felvirradott.
 A sugárt és harmatot,
 A szellőt és illatot;
 (Fa 1 bal, Fa 2 jobbkarjával megsimogatja Fülemile haját)
 A fát, amelynek lombja zöld,
 A fészket, hol párja költ,
 (Hol Pétert, hol Pált csábitgatva, kik áhitattal figyelik őt.)
 Az örömet, mely teli
 Szivecskéjét elteli,
 Szóval, ami benne él
 S mit körében lát, szemléli,
 Azt a pompát, fényt és színt,
 Mely dicsőség

ÖREGASSZONY (gunyosan, irigykedve)
 Semmi kétség
 Ő érte
 Jött létre

FÜLEMILE (mérgesen toppantva)
 Csupán Ő érette, mind!

FA 2 Elannyira, hogy Pál gazda,
 Ki gyönyörrel ott hallgatta,
 Így kiáltott örömeiben:

PÁL (nyujtózkodva, gyönyörködve)
 Istenem uram,
 Beh szépen
 Fűtyöl ez az én madaram!

PÉTER (hallgatózva, majd mérgesen kiabálva)
 Kendé bizony az árnyéka!
 Mert olyat mondok, hogy még a...

(Némán folytat szitkozódást)
 (Mindenki befogja a fülét)

FA 1 Hangzik által a sövényen
 Egy goromba szó keményen.

PÁL Hát kié

FA 2 pattogja Pál

PÁL Mikor az én fámra száll?

PÉTER De az én portámon zengett:
 Hogy illetné a fűtty kendet!

(Péter és Pál felpattannak, egymás felé szitkozódnak, fenyegetőznek némán.)

KERITÉS 4-6 (ugrásra készen)
 Pál nem hagyja: Ő meg uccse!

KERITÉS 1-3 (ugrásra készen)
 Péter ordít: Ő meg ugyse!

(Kerítések ismét a Fa előtt támadóan felsorakoznak, Köcsögtartók Pétert és Pált hátulról noszogatják, majd egymás felé lökik.)

KERITÉS 4-6 Többrül többre
KERITÉS 1-3 szórul szóra
KERITÉS 4-6 Majd szitokra,
KERITÉS 1-3 majd karóra,
KERITÉS 1-6, KÖCSÖGTARTOK:
Majd mogorván
Átugorván
Öltre mennek, hajba kapnak;
(Péter és Pál átszakítva a kerítést, verekedést imitálnak, Kerítések a játéktér elejére tántorognak, leroskadnak, majd törökülésben ülnek.)
ÖREGASSZONY (gunyosan, kárörvendőn)
Öröme a szent napnak
Egymást ugyan vérbe-fagyva,
Hanem a juszt mégsem hagyva.
MINDENKI Hanem a juszt mégsem hagyva!
(3. tétforma szerint beállnak, Köcsögtartók kaput tartanak, Fák Fülemilét fogják közre, Biró Pál székére ül, prókátorok a bíró jobb- és baloldalán)
KERITÉS 6 Pál azonban bosszút forral
(Pál Fülemilét kézenragadva dühös léptekkel balról megkerüli a Fát és a bíró elé áll)
KERITÉS 6 És ahogy van, véres orral
Megy panaszra, bírót busít,
S melyet a vérszeny tanusít,
A bántalmat előadja.
(Öregasszony a kapun keresztül leskelődve hallgatózik.)
PÁL (erősen gesztikulálva némán játszik.)
KERITÉS 4 Jogát, ugymond, ő nem hagyja,
Inkább fölmege a királyig
Térden csuszva: de a füttyöt,
Mely az ő s diófáru jött,
Nem engedi, nem! halálig.
(Biró és prókátorok kézfogással mérleget alakítanak. Pál a jobboldali prókátor kezébe nyomja a pénzt, de a bíró rácsap és zsebrevágja.)
FA 2 Nyomatékul egy tallért dob
az igazság mérlegébe,
ÖREGASSZONY Mit a bíró csuszta a jobb
Oldalon levő zsebébe.
(Pál hátrálva Péter székére ül; Péter felpattan, s az előzőhöz hasonlóan, de kevésbé gesztikulálva bíró elé áll.)
KERITÉS 3 Pétert sem hagyá pihenni
A nagy ártatlan igazság:
Nem rest a bíróhoz menni
Hogy panaszát meghallgassák.
KERITÉS 1 Így s ugy történt, - elbeszéli,
Övé a fütty, ő azt véli:
Nincs vármegye,
Ki elvegye,
Nincsen törvény, nem lehet per,
Hisz azt látja Isten, ember!

FA 1 De, hogy a beszédet össze
Annál jobb rendbe illessze,
Az ütlegből sokat elvesz
És a joghoz egy tallért tesz,
ÖREGASSZONY Mely is a birói zsebben (Mérlegjáték ismétlődik.)
Bal felől, a sziv iránt,
Meghuzódik a legszebben.

MINDENKI (4.térforma szerint helyezkedik)
Felderüle a kívánt nap,
PRÓKÁTOR 1 (lecsapva közepén a könyvet a földre: mindenki tüsszög)
Mely a vitát eldöntse,
Hogy a fülemle-pörben
Kinek szolgál a szerencse.
(Prókátorok a könyv mellé térdelve lapozgatnak.)

PRÓKÁTOR 2 Ámde a birót most cserben
Hagyja minden tudománya,
És ámbátor
Két prókátor
Minden könyvét összehányja,
PRÓKÁTOR 1 Minden írást széjjeltur is:
PRÓKÁTOR 2 (lemondóan)
Ilyen ügyről,
Madárfütyről,
Mit sem tud a corpus juris;
KÖCSÖGTARTÓK Mignem a biró, haraggal
Ráütvén a két zsebére
S rámutatván a két félre,
Törvényt mondta e szavakkal
A szegény fülemilére:
(Péter és Pál egymást kárörvendőn nevetl.)

BIRÓ Hallja kendtek!
Se ide nem, se oda nem
Fütyöl a madárka, hanem

ÖREGASSZONY Jobb felől üt:
BIRÓ nekem fütyöl,
ÖREGASSZONY Bal felől üt
BIRÓ s nekem fütyöl:
Elmehetnek.

(Mindenkli a szöveg mondása közben megy a megváltozott térforma szerinti helyére.)

KERITÉSEK (felállnak)
Milyen szép dolog, hogy már ma
Nem történik ilyes lárma,
KÖCSÖGTARTÓK Össze a szomszéd se zördül,
ÖREGASSZONY (gunyos)
A rokonság caupa jószág,
BIRÓ (helyén állva) Magyar ember fél a pörtül...
PRÓKÁTOROK Nincsen osztály, nincs egyesség (Igen gunyosan)
Hogy szépszóval meg ne essék,

FA 1 (gunyos) A testvérek összeférnek!
 FA 2 (gunyos) Felebarát mind jó barát!
 (Péter és Pál áttörve a Kerítések sorfalát, majd egymást cibálva.)
 PÉTER Semmiségért megpörölni,
 PÁL Vagy megenni,
 PÉTER vagy megölni
 PÉTER és PÁL Egymást koránt sem akarja.
 BIRÓ (szétválasztva a gazdákat, közöttük lép előre)
 De hol is akadna ügyvéd
 FÜLEMILE (Biró mellé lép előre)
 Ki a fülemile füttyét
 Mai napság felvállalja!
 MINDENKI (meghajol)
 A tanulságot levonták?

A kötött szöveg mellett nagyon sok lehetőség van az improvizációs játéokra.